

O c c a s i o n a l P a p e r S e r i e s

Keadaan Sosiologi Masyarakat Melayu

Association of Muslim Professionals
Singapore

O c c a s i o n a l P a p e r S e r i e s

Paper No. 5-97

Keadaan Sosiologi Masyarakat Melayu

Dr Syed Farid Alatas

This paper is an edited translation of a lecture delivered by Dr Syed Farid Alatas in English entitled *The State of Malay Sociology in Singapore* on 18 November 1995 at the AMP Centre

Association of Muslim Professionals

© Association of Muslim Professionals, Singapore, 1997

Published by
Association of Muslim Professionals
AMP Centre
25 Jalan Tembusu
Singapore 438234
Tel: 346 0911
Fax: 346 0922
E-mail: amprimma@pacific.net.sg
Webpage: <http://www.amp.org.sg>

September 1997

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior consent of the Association of Muslim Professionals.

The responsibility for facts and opinions expressed in this publication rests exclusively with the contributors and their interpretations do not necessarily reflect the views or the policy of the Association or its supporters.

ISBN 981-00-8736-5

Keadaan Sosiologi Masyarakat Melayu

Satu Pendekatan Terhadap Pengajian Sosiologi Melayu

Pengajian sosiologi Melayu, seperti pengajian sosiologi yang lain, merupakan pengajian yang bersifat refleksif mengenai disiplin tersebut. Tumpuannya lebih pada sosiologi sendiri daripada kandungan dunia sosial, hinggakan terdapat suatu sosiologi dalam pengajian Melayu.

Maka kita di alam metasosiologi. Suatu metasosiologi perihal pengajian Melayu memerlukan satu pendekatan yang menggariskan perkara-perkara yang terangkum dalam skopnya. Ada pelbagai jenis metasosiologi dan keprihatinan perihalnya meliputi yang berbentuk epistemologi kepada yang lebih empiris, dan yang kognitif kepada yang lebih praktikal. Pelbagai jenis metasosiologi itu melibatkan kajian mengenai asas epistemologi bidang sosiologi, metodologi, struktur dasar teori, sosiologi tulen, sosiologi naratif, isi dasar sosiologi atau sosiologi terapan, dan postulat-postulat nilai sosiologi.

Bagaimanapun, memandangkan sosiologi masyarakat Melayu di Singapura bukan bidang kajian yang dikembangkan secara baik, tidak semua aspek metasosiologi yang disebut di atas boleh dipertimbangkan. Tujuan esei bercorak bibliografi ini ialah untuk meninjau sumbangan teoretis pengajian Melayu

kepada disiplin sosiologi di Singapura. Keprihatinan di sini ialah sama ada teori dan konsep dari pelbagai perspektif digunakan bagi pengajian masyarakat Melayu dengan secara sedar atau tidak. Dalam erti kata lain, adakah wacana sosiologi mengenai masyarakat Melayu lebih bersifat naratif atau teoretis dan adakah pemahaman teoretis yang baru yang dibangunkan?

Aspek-aspek masyarakat Melayu yang akan dibincangkan adalah seperti berikut:

- (a) persoalan identiti Melayu
- (b) susunan kelas
- (c) corak hubungan antara kaum
- (d) peningkatan keusahawanan di kalangan orang-orang Melayu, kemunduran dan persoalan kapitalisme Melayu
- (e) kebangkitan semula Islam dan ideologi Islam dalam masyarakat Melayu.

Bidang-bidang ini dipilih kerana kebanyakan penulisan yang bersifat sosiologi mengenai masyarakat Melayu Singapura termasuk dalam salah satu daripada bidang-bidang ini.

Identiti Melayu

Dua perkara berkaitan dengan isu identiti Melayu di Singapura menunjukkan keperluan untuk mengkaji identiti

etnik masyarakat ini.

Pertama, sifat identiti etnik dan batas-batasnya, termasuk kriteria yang digunakan untuk menakrif keetnikan dan perubahan-perubahan bersejarah pada identiti etnik itu, jelas merupakan isu penting dalam masyarakat berbilang kaum seperti Singapura. Ini terutamanya benar bagi orang Melayu, memandangkan kebendaliran batasan etnik Melayu dan proses-proses akulturasi dan asimilasi bersejarah pelbagai puak di Kepulauan Melayu-Indonesia serta orang-orang Arab dan India-Muslim ke dalam masyarakat Melayu. Memandangkan hal ini, agak menghairankan mengapa begitu sedikit kajian dijalankan mengenai isu-isu tersebut.

Kedua, perbahasan awam mengenai isu ini telah berlangsung mengenai kedudukan orang Arab Singapura dalam masyarakat Melayu. Banyak pemerhatian menarik dari sudut sosiologi telah ditimbulkan oleh orang kebanyakan yang menunjukkan wujudnya satu bidang yang kaya bagi kerja lapangan, pengumpulan data dan analisis. Perbahasan bermula dengan sepucuk surat kepada akhbar *The Straits Times* yang membidas satu program Melayu terbitan Perbadanan Penyiaran Singapura (SBC) bertajuk 'Potret Keluarga', kerana memaparkan "orang Arab setempat sebagai sebahagian daripada masyarakat Melayu".¹ Tidak lama selepas itu,

jurucakap SBC memberi jaminan bahawa tiada niat di pihak SBC untuk memaparkan orang Arab sebagai sebahagian daripada masyarakat Melayu.² Ada juga reaksi kepada rujukan “Melayu berketurunan Arab”.³ Apapun niat rancangan itu, persoalan identiti Arab, dan lantaran itu identiti Melayu, telah dibawa ke muka. Di Singapura dan Malaysia, laporan-laporan dalam akhbar harian memberi gambaran adanya krisis identiti di kalangan orang Arab di Singapura, tetapi hanya sekelompok sahaja yang ingin mengekalkan identiti Arab mereka.⁴ Juga dikatakan bahawa proses integrasi orang Arab ke dalam masyarakat Melayu Singapura yang sudah berlangsung berdekad lamanya tidak akan terjejas oleh sikap sekelompok itu yang ingin membezakan dirinya daripada masyarakat Melayu amnya.⁵ Selanjutnya, dalam menanyakan persoalan sama ada orang Arab di Singapura adalah orang Melayu atau tidak, diakui bahawa ini boleh bergantung pada situasi.⁶ Persoalan sama ada orang Arab adalah Melayu atau tidak menimbulkan isu lebih besar tentang siapa itu Melayu. Proses akulturasi dan asimilasi bersejarah orang Arab, India-Muslim dan pelbagai kumpulan etnik dari kepulauan Indonesia ke dalam masyarakat Melayu Singapura menjadi bukti betapa identiti Melayu itu boleh berubahsuai. Bertambah menghairankan adalah mengapa hampir tiada kajian sosiologi dijalankan ke atas identiti Melayu di Singapura, memandangkan isu ini terus menjadi tumpuan

wacana awam.

Satu pengecualian ialah kajian Tham Seong Chee yang meninjau perspektif politik, akademik dan bukan Melayu mengenai takrif “Melayu”.⁷ Takrif politik menekankan ras dan kewilayahan sementara takrif akademik pula mengiktiraf kepelbagaian yang semakin luas tentang apa itu “Melayu”. Selanjutnya, sempadan kebudayaan yang memisahkan orang Melayu daripada orang Arab, India dan Cina yang juga Muslim adalah subjektif dan objektif. Kajian Tham menimbulkan banyak isu penting dalam pengajian identiti Melayu di Singapura tetapi ia lebih merupakan esei dan bukan penulisan yang berdasarkan teori atau sandaran empiris mengenai perkara itu.

Satu lagi penulisan, yang tumpuannya bukan hanya pada orang Melayu, adalah hasil karya Sharon Siddique.⁸ Ia membincangkan bagaimana pelakon-pelakon etnik menakrif identiti etnik mereka. Menggunakan pendekatan fenomenologis, Siddique meninjau bagaimana kandungan kategori CMIO (Cina, Melayu, India dan Lain-lain) dikonsepsikan sebagai salah satu komponen penting pengetahuan umum. Ini memerlukan pemahaman bagaimana sekumpulan individu memahami isu keetnik dalam situasi-situasi tertentu.

Akhir sekali, kajian John Clammer juga wajar disebut.

Penulisannya itu, walaupun tidak terbatas pada orang Melayu, mengutarakan model bagi meneroka identiti etnik di Singapura.⁹ Model ini meninjau enam dimensi iaitu struktur keluarga, status majoriti/minoriti, ekonomi politik, modernisasi, mod-mod alternatif bagi susunan masyarakat dan ideologi nasional. “Unsur-unsur menstruktur” ini mencadangkan bahawa lebih banyak kajian perlu dijalankan ke atas perhubungan faktor-faktor struktural dengan yang subjektif tentang perhubungan antara kumpulan dan antara individu dalam masyarakat majmuk Singapura.¹⁰

Secara umum, kajian teoretis ke atas identiti etnik Melayu Singapura dan batas-batasnya, yang menyoal teori-teori seperti model asimilasi, yang cuba membangunkan teori keetnikan dalam konteks masyarakat majmuk, yang cuba membentuk kriteria yang digunakan untuk menakrif keetnikan, dan yang telah dibuat bagi masyarakat Melayu Malaysia,¹¹ belum lagi menjelma dalam sosiologi Singapura.

Susunan Kelas Dalam Masyarakat Melayu

Hingga kini, orang Melayu terdapat dengan banyaknya dalam kategori-kategori pekerjaan seperti dalam bidang perkhidmatan dan perkeranian. Mereka biasanya diambil bekerja sebagai kerani, pembantu pejabat, pekerja tidak berkemahiran dan separuh kemahiran, pemandu, tukang kayu

dan seterusnya. Mereka terdapat dengan sedikitnya dalam kategori-kategori pekerja karyawan, pentadbiran dan pengurusan. Apabila ini difahami di balik latar pertumbuhan pesat ekonomi di Singapura sepanjang tiga dekad lalu, jelas bahawa ada perlunya diselidik susunan pekerjaan dan kelas orang Melayu Singapura dengan tujuan mengukur kemajuan relatif masyarakat tersebut.

Menjadi kelaziman untuk membezakan antara dua pendekatan dalam penyifatan susunan kelas pada masyarakat kapitalis masa kini. Ini berdasarkan teori hubungan (*relational*) dan pembahagian (*distributional*), pertama kali dikenal pasti oleh Ossowski.¹² Teori pembahagian menggolongkan orang ke dalam kumpulan-kumpulan berdasarkan persamaan ciri-ciri yang telah ditetapkan sebagai kriteria untuk penggolongan. Teori hubungan sebaliknya memahami kelas dari segi kelas itu membentuk satu sistem perhubungan yang berstruktur antara satu sama lain.¹³

Menjadi resam dalam pendekatan pembahagian untuk menggunakan pekerjaan dan pendidikan sebagai indeks kelas. Pekerjaan terutamanya dilihat sebagai penunjuk yang agak tepat mengenai pendapatan dan kekayaan, serta perbezaan status. Kenyataan klasik pendekatan pembahagian terlihat dalam skim yang melabelkan kelas sepanjang satu kontinum dari atas ke

bawah yang termasuk kelas atasan-atas (*upper upper*), atasan-rendah (*lower upper*), tengahan-atas (*upper middle*), tengahan-rendah (*lower middle*), bawahan-tertinggi (*upper lower*), dan bawahan-rendah (*lower lower*).¹⁴

Kebanyakan penulisan mengenai struktur kelas dalam masyarakat Singapura berdasarkan pendekatan pembahagian, sama ada mengenai masyarakat Singapura secara amnya atau kumpulan etnik tertentu, dan menggunakan pekerjaan atau pendidikan sebagai indeks kelas.¹⁵

Sungguhpun pendekatan pembahagian itu, dengan menggunakan pekerjaan dan pendidikan sebagai indeks kelas, memang mengambil kira aspek-aspek penting kelas seperti kekayaan (*wealth*), kuasa (*power*), penghormatan (*esteem*), martabat (*prestige*) dan tabiat pengguna (*consumption habits*), ia terdedah kepada sangkalan serius oleh penyokong pendekatan hubungan.

Hujah mereka adalah bahawa konsep seperti pekerjaan dan pendidikan berbeza secara kualitatif daripada konsep kelas sosial. Dalam pendekatan hubungan, kelas tidak dikategorikan dalam kontinum dari atas ke bawah tetapi menurut perhubungan kuasa dan pengaruh (*domination*).¹⁶ Satu contoh bagi pendekatan hubungan ini ialah kekonsepan kelas menurut fahaman Marx, yang berdasarkan kedudukan individu dalam

proses pengeluaran (*production*). Kelas-kelas dalam masyarakat dibezakan menurut hubungan setiapnya pada alat-alat pengeluaran dan kriteria kelas termasuk hakmilik dan pengawalan ke atas alat-alat pengeluaran itu, pengawalan tenaga buruh orang lain, dan cara memberi ganjaran. Memandangkan adanya identifikasi kaum etnik dengan fungsi ekonomi dalam kes Melayu Singapura, adalah berguna untuk melakarkan susunan kelas di Singapura menurut keetnikan dari segi pendekatan hubungan. Ini akan memungkinkan kita mengukur sejauh mana pendapatan, kekayaan, kuasa dan status bertambah bukan hanya pada lapisan pendapatan yang tidak khusus takrifnya, tetapi juga pada pelbagai kelas dalam setiap kaum etnik.¹⁷ Kepentingan beralih melewati struktur pekerjaan dalam analisis kelas di Singapura pernah diutarakan¹⁸ tetapi sejauh ini belum ada usaha untuk menggunakan pendekatan hubungan bagi memahami kelas sosial di kalangan orang-orang Melayu Singapura.

Hubungan Etnik

Satu perbincangan berterusan dalam sosiologi melibatkan isu ras/kelas. Kerap kali ia melibatkan konflik antara pandangan fahaman Marx dengan bukan Marx mengenai kepentingan relatif ras dan kelas. Sarjana fahaman Marx secara keseluruhannya telah berhujah bahawa ras patut dilihat sebagai

suatu manifestasi kelas, sementara yang bukan berfahaman Marx lebih suka memberi peranan sebab-akibat bebas (*independent causal role*) untuk kelas.¹⁹ Hasil dari perbincangan ini dan juga perkembangan teoretis dalam sosiologi adalah satu jisim kajian yang kaya mengenai hubungan etnik, termasuk perspektif-perspektif berikut:

- (i) interpretasi ortodoks fahaman Marx mengenai ras dan kelas²⁰
- (ii) teori pasaran buruh berbelah²¹
- (iii) model autonomi relatif²²
- (iv) model autonomi²³
- (v) model buruh pendatang²⁴
- (vi) teori masyarakat majmuk²⁵
- (vii) perspektif fahaman Weber²⁶
- (viii) teori interaksi simbolik perhubungan kaum²⁷

Biarpun adanya cukup perkakasan teori dan latar empiris yang sesuai, tiada usaha dijalankan untuk mengembangkan kajian hubungan etnik dalam konteks masyarakat Melayu di Singapura. Sebab-sebab yang sama wujud bagi perlunya untuk mengkaji hubungan etnik masyarakat Melayu, sebagaimana adanya sebab-sebab untuk mengkaji identiti etnik masyarakat tersebut, seperti dibincangkan di atas. Bagaimanapun, tidak banyak kajian sejauh ini yang melewati pernyataan deskriptif hubungan etnik buat masyarakat Melayu.

Kebanyakan kajian mengenai persoalan hubungan etnik di Singapura tergolong dalam beberapa kategori menurut tumpuan empiris masing-masing:

- (i) dasar nasional
- (ii) perkahwinan antara kaum
- (iii) integrasi politik

Perbincangan mengenai dasar nasional Singapura berhubungan dengan orang-orang Melayu dan lain-lain kumpulan minoriti tertumpu pada dasar kebudayaan dan bahasa, menekankan kesaksamaan dari segi undang-undang bagi semua kaum, kebebasan beragama dan kedudukan rasmi keempat-empat bahasa (Inggeris, Mandarin, Tamil dan Melayu).²⁸

Mengenai perkahwinan antara kaum, telah diperhatikan bahawa asimilasi antara kaum berlainan menjadi mungkin dan berjaya hanya sekiranya budaya dan pandangan dunia kaum berkenaan secocok atau sepadan. Jadi kemungkinan orang Arab dan India-Muslim diasimilasi ke dalam masyarakat Melayu tampak lebih besar daripada asimilasi mereka ke dalam masyarakat Cina dan India.²⁹ Perkara ini dinyatakan oleh Clammer dalam konteks mengambil kira ketidaktepatan teori asimilasi (*theory of assimilation*) Gordon jika digunakan pada kes Singapura. Integrasi kumpulan minoriti (penghijrah di Amerika) ke dalam struktur sosial kumpulan majoriti yang

diutarakan oleh Gordon³⁰ secara umumnya tidak berlaku di Singapura kerana adanya jurang kebudayaan yang besar antara majoriti Cina dengan pelbagai kumpulan minoriti. Sejauh mana pandangan dunia dianggap selaras dengan agama, dapat difahamkan mengapa kebanyakan perkahwinan antara kaum berlaku antara individu seagama.³¹ Satu kajian awal oleh Riaz Hassan menyimpulkan bahawa perkahwinan antara kaum di Singapura berlaku lebih kerap daripada di lain tempat di dunia, tetapi perkahwinan itu secara umum terbatas kepada mereka yang beragama Islam dan Nasrani.³² Dalam erti kata lain, individu yang berkahwin melewati garisan etnik mempunyai agama yang sama.

Dalam menyoal sejauh mana masyarakat Melayu diintegrasikan secara politik ke dalam arus kehidupan nasional di Singapura, perbincangan telah menyatakan beberapa faktor yang relevan pada proses integrasi secara politik itu:³³

- (i) kepelbagaian kaum di kalangan orang Melayu
- (ii) talian kekeluargaan dan kebudayaan yang ada di antara Melayu Singapura dengan Malaysia dan Indonesia
- (iii) kemunduran orang Melayu dalam ekonomi
- (iv) identiti kaum Melayu

Sejauh mana integrasi politik bergantung pada

kesetiaan, Bedlington menyimpulkan sekiranya masyarakat Melayu tidak melihat dirinya sebagai berkongsi secara saksama dalam pembangunan nasional atau melihat identiti kaumnya sebagai terancam, kesetiiaannya boleh berpindah melewati sempadan wilayah negara.³⁴

Keusahawanan, Kemunduran dan Kapitalisme Melayu

Keperluan menumpukan perhatian kepada soal kemunduran Melayu telah lama diiktiraf di kalangan akademik Singapura. Lebih dua-puluh tahun lalu, disarankan agar “apa yang lebih penting mungkin bukan untuk menumpukan perhatian kepada perkara yang ketara seperti pendapatan per kapita (*per capita income*), daya penghasilan (*productivity*), atau pelaburan modal (*capital investment*). Sebaliknya, kajian mesti merangkumi secara eksklusif penyelidikan punca-punca keterbelakangan ekonomi dalam masyarakat ini dan prospek kemajuannya”.³⁵ Malah, beberapa penulisan yang ada mengenai keadaan ekonomi Melayu Singapura tertumpu pada punca bukan ekonomi kemunduran orang Melayu.

Dari segi pandangan umum, satu yang wajar disebut ialah hasil Sharifah Zahra Aljunied. Beliau memberi satu analisis deskriptif mengenai struktur pekerjaan dan perusahaan penggajian tenaga buruh Melayu, memeriksa punca dan implikasi struktur sedemikian ke atas masyarakat Melayu, dan

membuat beberapa saranan untuk memperbaiki keadaan ekonomi Melayu di Singapura.³⁶

Soal kemunduran ekonomi masyarakat Melayu secara keseluruhannya dan kemunculan secara perlahan kelas kapitalis Melayu terutamanya telah menerima perhatian cendekiawan dan golongan elit Melayu. Secara umum, tumpuan diberikan pada isu (1) keusahawanan Melayu dan (2) hubungan antara Islam dengan pembangunan.

Keusahawanan dan Kemunduran Melayu

Mengenai keusahawanan Melayu, beberapa teori telah diusulkan untuk menerangkan kemunduran keupayaan Melayu dalam bidang tersebut.³⁷

- (i) kekurangan dalam pendidikan Melayu
- (ii) baka sebagai punca
- (iii) kesan ideologi penjajah
- (iv) hujah struktural
- (v) hujah kebudayaan
- (vi) masalah golongan elit

Pandangan bahawa masalah pembangunan keusahawanan Melayu adalah pada terasnya masalah pendidikan telah wujud selama lebih dua-puluh tahun.³⁸ Kemunduran Melayu dikatakan berpunca daripada jenis

pendidikan yang salah, “pendidikan bercorak kebudayaan yang menjadikan orang Melayu berpuas hati dan patuh kata. Akibatnya, akal Melayu tidak suka menyoyal”.³⁹ Pemerhatian yang dibuat adalah bahawa pada zaman penjajahan, pendidikan untuk orang-orang Melayu “semata-matanya untuk pemeliharaan dan kemantapan cara hidup tradisional orang Melayu”⁴⁰ dan direka untuk menghalang kemunculan “kelas terpelajar yang tidak puas hati”.⁴¹ Stevenson, dalam kajiannya mengenai sejarah pendidikan orang Melayu, menunjukkan bagaimana dasar pendidikan penjajah mengekalkan pembahagian masyarakat Melayu kepada golongan pemerintah dan yang diperintah, dengan membekalkan pendidikan dalam bahasa ibunda bagi orang kebanyakan dan pendidikan bahasa Inggeris bagi anak-anak lelaki kepada raja-raja dan ketua-ketua Melayu.⁴²

Penerusan dasar pendidikan di antara zaman penjajah dan zaman awal selepas penjajahan di Singapura juga disarankan sebagai punca. Oleh kerana orang-orang Melayu pada umumnya pergi ke sekolah Melayu, mereka terpelihara daripada kesan modernisasi. Kerendahan nilai ekonomi pendidikan Melayu dari sudut penggajian dalam perkhidmatan pemerintah dan firma-firma komersil pernah diselidik.⁴³ Rujukan dibuat pada pelbagai masalah yang melanda pendidikan dalam bahasa Melayu seperti pencapaian rendah

pelajar, kadar tinggi pelajar yang tinggalkan sekolah, kefasihan rendah dalam bahasa Inggeris, aspirasi kerja yang rendah, guru-guru yang tidak berkelayakan, sukatan pelajaran yang terkebelakang, kekurangan minat dalam sains dan matematik, dan kekurangan buku teks dalam bahasa Melayu.⁴⁴

Keadaan ini memang berubah dengan kemasukan lebih ramai anak-anak Melayu ke dalam sekolah berbahasa Inggeris dan kemunculan pertubuhan-pertubuhan seperti MENDAKI (Majlis Pembangunan Masyarakat Islam Singapura), yang menumpukan usahanya pada masalah pendidikan.⁴⁵ Bagaimanapun, tiada kajian yang berusaha mengukur kesan pendidikan moden dan sekular ke atas perkembangan keusahawanan Melayu.⁴⁶

Pendidikan juga dikaitkan dengan masalah golongan elit dari segi sekiranya kemajuan timbul dari masalah kepimpinan, golongan elit Melayu-Islam mesti diambil daripada “mereka yang lebih berpelajaran tinggi yang jumlahnya meningkat secara perlahan”.⁴⁷

Perihal isu sensitif baka sebagai punca kemunduran Melayu, ciri-ciri negatif seperti malas, boros dan sikap suka berseronok adalah hasil pembiakan Melayu sesama sendiri hingga menghasilkan baka yang kurang bermutu. Ini pula menjelaskan kekurangan Melayu secara fizikal dan mental

dalam bidang keusahawanan. Biarpun pandangan ini diutarakan dalam konteks Melayu di Malaysia,⁴⁸ sekurang-kurangnya satu kajian⁴⁹ telah menarik perhatian pada persamaannya dengan pemikiran Lee Kuan Yew yang, menurut Clammer,⁵⁰ mempercayai bahawa pembakaan menentukan 80 peratus kepandaian seseorang sementara 20 peratus ditentukan oleh sekitaran. Menurut seorang pemimpin generasi kedua Parti Tindakan Rakyat (PAP) (pertengahan 1980-an) yang terkemuka, “Melayu yang berjaya dan kemudian menjadi karyawan atau menyertai tangga tinggi perkhidmatan awam, selalunya merupakan separuh Melayu. Kebanyakan mereka separuh India atau separuh Arab”.⁵¹

Ideologi penjajah dikemukakan sebagai satu lagi punca kemunduran Melayu. Sementara pembentukan monopoli penjajah dan, akhirnya, negara penjajah di Asia Tenggara membawa kepada kehilangan kelas pedagang bumiputera, mitos orang bumiputera yang malas, tidak cekap, pembelot dan suka berkomplot dicipta oleh puak British, demi membela pemerintahan penjajah.⁵² Yang relevan di sini ialah kesan berterusan ideologi penjajah sedemikian dalam masyarakat Melayu masa kini dan pengaitan ras dengan “satu budaya malas”.⁵³

Hujah lebih struktural mengenai kemunduran

masyarakat Melayu tertumpu pada “pengstrukturhan hambatan dan peluang yang menghalang kemungkinan mobiliti Melayu ke atas”.⁵⁴ Penekanan diletakkan pada peranan peraturan, syarat dan dasar. Dasar penjajah berkenaan dengan imigrasi, pemilikan hartanah dan pendidikan telah dikemukakan sebagai punca-punca kemunduran Melayu, kerana kesemua itu mengasingkan orang Melayu daripada penyertaan penuh dalam ekonomi pasaran.

Penjelasan kebudayaan sebaliknya mengusulkan bahawa masalahnya terletak pada sistem nilai orang Melayu. Islam dan adat (tatalaku dan undang-undang resam) dilihat sebagai menghalang pembangunan kerana bersifat konservatif dan tidak boleh menerima perubahan.⁵⁵ Seterusnya, Tania Li membuat pemerhatian bahawa doktrin keagamaan dan pandangan hidup yang mementingkan akhirat tidak “membekalkan Melayu Singapura dengan dorongan kuat untuk mengejar kekayaan menerusi usaha perniagaan”.⁵⁶ Akhir sekali, Tham telah menilai usaha kesusasteraan penulis-penulis Melayu dari sudut tanggapan nilai mereka di tengah-tengah modernisasi dan perubahan. Beliau berusaha “menstruktur rangka persepsi penulis Melayu dari segi nilai, kepercayaan dan sikap, sejauh mana kesemua ini berhubungan dengan modernisasi.”⁵⁷

Kajian yang begitu sedikit mengenai golongan elit

Melayu di Singapura kebanyakannya bercorak sejarah dan lebih merupakan bidasan terhadap peranan elit dalam feudalisme zaman silam. Golongan elit Melayu dalam zaman sebelum penjajahan dianggap sebagai kumpulan “yang tiada ciri-ciri yang diperlukan untuk pembangunan...seperti kewibawaan dan taraf etika, keupayaan dan stamina intelek bagi usaha yang mendatangkan hasil dan kreatif.”⁵⁸ Kepentingan kenyataan ini bagi masyarakat Melayu masa kini di Asia Tenggara ialah anggapan bahawa nilai negatif yang diwarisi dari zaman dulu menghambat pembangunan di kalangan Melayu sekarang.⁵⁹

Satu cara bagi menunjukkan bagaimana nilai-nilai yang digalakkan oleh golongan elit yang berpengaruh dalam masyarakat Melayu menghalang pembangunan ialah untuk menyelidik ideal keunggulan sebagaimana yang tercermin dalam konsep wira di kalangan Melayu. Untuk tujuan ini, Shahrudin Maaruf menganalisis tanggapan terhadap Hang Tuah sebagai wira dalam masyarakat Melayu, dengan menarik perhatian pada bagaimana kesukaan tidak kritis pada kewiraan zaman feudal masih hadir dalam masyarakat Melayu hari ini.⁶⁰ Aliran analisis ini diteruskan dalam penulisan kemudiannya yang meneruskan penyelidikan terhadap sistem nilai kalangan golongan elit Melayu.⁶¹ Di sini Shahrudin menumpukan perhatiannya pada nilai-nilai di kalangan pembesar-pembesar istana Melayu pada zaman feudal, dan juga pada kerjasama

antara golongan elit Melayu dengan kapitalisme penjajah semasa zaman penjajah, dengan tujuan mendedahkan ide-ide pembangunan yang lebih berpengaruh yang telah membentuk pemikiran Melayu zaman-berzaman.

Sharifah Maznah mengikut jejak analisis yang sama dengan mengkaji sifat dan fungsi mitos Melayu. Golongan elit Melayu, sebagai pencipta dan pengedar mitos, berpengaruh besar dalam pembangunan masyarakat Melayu. Menurut Sharifah Maznah, banyak masalah semasa masyarakat Melayu, seperti kekurangan orientasi pada sains, pemaparan romantik wira feudal dan kesetiaan membabi buta kepada pemimpin merupakan ciri-ciri peninggalan zaman feudal, yang terus kekal disebabkan mitos yang kian hidup.⁶²

Walaupun ada penumpuan teoretis pada kajian nilai dan ide golongan elit dari segi sosiologi ilmu (*sociology of knowledge*) dan teori mitos dalam kajian Shahrudin dan Sharifah Maznah, tiada pula sebarang kerja sosiologi yang tertumpu pada aspek lebih objektif elit Melayu dan peranan mereka dalam pembangunan.

Islam dan Pembangunan

Sarjana yang berlandas di Singapura membincangkan perhubungan antara Islam dengan pembangunan dalam konteks

karya Weber mengenai etika Protestan dan pembangunan kapitalisme di Eropah Barat, dan sosiologi agama (*sociology of religion*) Weber secara keseluruhan.

Kapitalisme sebagai suatu sistem ekonomi memerlukan suatu sikap yang digelar Weber semangat kapitalisme (*spirit of capitalism*). Sikap ini memperolehi kandungannya dari fahaman Protestan. Manakala sikap semasa zaman sebelum kapitalisme merupakan tradisionalisme - manusia tidak mahu mengumpul harta sebanyak mungkin tetapi ingin hidup mengikut kebiasaannya dan mengumpul wang cukup untuk tujuan itu - dalam semangat kapitalisme kedua-dua pekerja dan usahawan menganggap kerja sebagai satu matlamat tersendiri, seolah-olah ia satu seruan agama.⁶³ Ada sesuatu dalam fahaman Protestan yang menyemai sikap amat kapitalistik dalam manusia.

Fahaman Puritan adalah satu gerakan Protestan dalam abad ke-16 dan ke-17 yang diperolehi daripada doktrin Calvin di England yang berdasarkan pertapaan (*asceticism*). Tetapi ia tidak berlandaskan pertapaan hari pembalasan seperti fahaman Katolik atau lain-lain bentuk kehidupan rahib (*monasticism*) yang menekankan pengasingan daripada urusan dunia, malah sebaliknya berlandaskan pertapaan bercorak keduniaan yang tidak menentang kegiatan keduniaan ataupun pengumpulan harta. Bangkangan moral terhadap kekayaan ialah “keselesaian

dalam jaminan pemilikan, kenikmatan kekayaan dengan akibatnya berfoya-foya dan godaan nafsu dan, yang terpenting, gangguan pada usaha untuk mengejar hidup yang penuh luhur”.⁶⁴

Etika Protestan membebaskan pengumpulan harta daripada halangan etika tradisional.⁶⁵ Ia juga mendorong penganutnya ke arah kerja keras, disiplin dan berjimat-cermat kerana pengumpulan harta sebagai hasil sesuatu pekerjaan merupakan tanda restu Tuhan. Hasil praktikal daripada kesemua ini ialah suatu paksaan bercorak zuhud (*ascetic compulsion*) untuk bekerja keras dan berjimat di samping mengelakkan diri daripada berseronok secara spontan.

Bagi Weber, ada pertalian rapat secara terpilih atau kesefahaman antara fahaman Calvin dengan sikap kapitalis moden. Penganut Calvin tidak secara sedar cuba mencipta sistem kapitalis dan kapitalisme merupakan akibat etika Protestan yang tidak disengajakan.

Syed Hussein Alatas⁶⁶ berhujah bahawa, dalam kes orang-orang Melayu di Asia Tenggara, “seruan” dan lain-lain aspek etika Protestan terdapat dalam Islam dan semangat kapitalisme hadir di kalangan pedagang awal Islam di rantau itu. Menurutnya, kehilangan ciri-ciri bersemangat itu disebabkan oleh faktor-faktor selain daripada agama.

Peacock, menyusuli Weber, coba menunjukkan sejauh mana perubahan kebudayaan di kalangan orang-orang Islam di Singapura, Malaysia dan Indonesia membawa erti rasionalisasi psikologi.⁶⁷ Peacock mengkaji aspek psikologi dan kebudayaan dalam kehidupan orang-orang Islam yang bukan tradisional di tiga negara itu, dengan melihat pelbagai hal seperti latihan membuang air, bahasa, hirarki sosial, berkhitan, teologi, naik haji, persekolahan, pekerjaan dan lain-lain.

Clammer pula memberi sedikit amaran perihal penggunaan Weber untuk mengkaji Islam dan pembangunan di Asia Tenggara. Pertama, beliau berkata “pencarian kepelbagaian Etika Protestan di Asia” tidak akan berhasil dan tidak berguna dari sudut Weber.⁶⁸ Weber tidak mendakwa bahawa agama-agama bukan Protestan tidak merangsangkan perkembangan kapitalisme.⁶⁹ Apa yang dikatakannya bagaimanapun ialah agama-agama itu tidak berlandaskan paksaan secara zuhud untuk mengumpulkan modal menurut cara fahaman Puritan. Maka adalah tidak berguna untuk mencari analog berfungsi pada etika Protestan itu dalam lain-lain agama. Clammer juga berkata ada perlunya meninjau melewati tesis etika Protestan oleh Weber kepada pertimbangan lain-lain dalam bidang sosiologi yang dibuat olehnya seperti kajian pemegang kuasa, pengesahan kuasa (*legitimation*), patrimonialisme dan undang-undang, yang boleh digunakan

secara berhasil pada kajian pembangunan di Asia Tenggara.⁷⁰

Ideologi

Kajian ideologi, termasuk kebangkitan semula Islam, telah menerima perhatian sarjana masyarakat Melayu di Singapura. Ideologi, atau satu set kepercayaan, sikap dan pandangan yang sedikit sebanyak mencerminkan susunan ekonomi dan politik dalam sesuatu masyarakat, diluahkan dalam pelbagai cara dalam masyarakat Melayu dan penulisan tertumpu pada sebilangan ideologi tersebut:

- (i) ideologi penjajah
- (ii) semangat nasionalisme Melayu
- (iii) feudalisme
- (iv) kebangkitan semula Islam
- (v) sekularisme

Kajian sosiologi secara sejarah mengenai ideologi penjajah telah dijalankan oleh Syed Hussein Alatas dengan tumpuan pada (i) falsafah politik Raffles dan (ii) mitos Melayu malas.⁷¹

Catatan perihal Raffles menggariskan falsafah politik Raffles dan hubungan falsafah itu dengan pembunuhan besar-besaran di Palembang, prejudis etnik Raffles berhubung dengan pelbagai masyarakat di daerah itu, tuduhan kelakuan keji

Raffles dalam urusan Banjarmasin, dan ideologi imperialismenya, termasuk yang melibatkan orang-orang Melayu Singapura dan dunia Melayu yang lain. Alatas membidas historiografi penjajah kerana berpandangan “bodoh dan jinak” terhadap Raffles dalam menekankan ciri perikemanusiaannya sedangkan pada hakikatnya beliau tidak kisah langsung tentang kebajikan orang Melayu. Malah beliau menganggap mereka sebagai masyarakat hina.⁷² Pandangan Alatas ialah melebih-lebihkan peranan Raffles sebagai seorang perintis berperikemanusiaan memenuhi keperluan penjajah bagi mencipta mitos.⁷³

Tema mitos penjajah dikaji dengan lebih dalam oleh Alatas menerusi satu lagi penulisan kemudiannya, yang meninjau mitos kemalasan Melayu, Jawa dan Filipino di Asia Tenggara.⁷⁴ Perihal Melayu, tujuan kajian ini ialah untuk menunjukkan bagaimana mitos bumiputera yang malas dicipta untuk memupuk imej negatif bumiputera yang sebaliknya boleh mempertahankan eksploitasi kapitalis penjajah.

Juga wajar disebut di sini ialah suatu latihan akademik yang membincangkan hidupnya stereotaip Melayu oleh penjajah dalam kesusasteraan bumiputera Melayu.⁷⁵

Berpaling pula pada semangat nasionalisme Melayu, asal usulnya telah dicatat dengan baik.⁷⁶ Malah, dorongan

semangat nasionalis di Semenanjung Tanah Melayu didahului dengan peningkatan suatu gerakan kebangkitan semula agama di awal abad ini di Singapura. Pada 1906 sebuah akhbar bertajuk *Al-Imam* mula disiarkan di Singapura. Dirintiskan oleh Syed Sheikh Ahmad Al-Hadi, ia merupakan akhbar Melayu pertama yang membincangkan isu perubahan sosial dan politik.⁷⁷ Diilhamkan oleh gerakan modernis Islam yang diketuai Muhammad Abduh, guru Syed Sheikh Al-Hadi, di Mesir pada lewat abad ke-19, gerakan di sebalik *Al-Imam* bercorak keagamaan.

Syed Syeikh Al-Hadi dan kumpulannya secara kolektif dikenali sebagai Kaum Muda, berbeza dengan Kaum Tua. Puak kedua itu terdiri daripada hirarki keagamaan negara dan golongan elit konservatif yang mendapat status mereka daripada kerjasama dengan penjajah. Kaum Tua cuba mengekalkan kedudukan mereka di bawah pemerintahan penjajah. Sebaliknya, Kaum Muda mahukan penyegaran semula masyarakat Melayu-Islam mengikut kemajuan moden.

Kaum Muda mula melibatkan diri dalam ehwal politik pada pertengahan 1920-an.⁷⁸ Menerusi dua jurnal, *Seruan Azhar* dan *Pilihan Timoer* yang disiarkan oleh pelajar-pelajar Melayu dan Indonesia di Universiti Al-Azhar di Kahirah, isu-isu nasionalis ditimbulkan.

Pada 1926, parti politik Melayu yang pertama dibentuk iaitu *Kesatuan Melayu Singapura*. Matlamatnya ialah untuk memperjuangkan kepentingan sosial dan ekonomi masyarakat Melayu, menggalakkan masyarakat Melayu supaya menyertai politik dan pentadbiran dan menanam minat dalam pengajian tinggi.

Sungguhpun ada penulisan serius mengenai asal usul semangat nasionalisme Melayu di Singapura, ini tidak disusuli dengan tinjauan mengenai sentimen nasionalisme Melayu setelah kemerdekaan politik Malaya dan pembentukan Singapura dicapai.

Feudalisme sebagai psikologi dan pandangan dunia yang dilihat sebagai berkekalan dalam masyarakat Melayu di Singapura dan Asia Tenggara secara keseluruhan juga telah menjadi tumpuan penyelidikan sosiologi secara sejarah di Singapura.

Peranan mitos dalam pengesahan ideologi menjadi tumpuan analisis Sharifah Maznah yang meninjau mitos yang diabadikan oleh kelas berkuasa Melayu pada zaman feudal dari segi kesannya ke atas masalah sosial dan politik semasa masyarakat Melayu. Beliau melihat keutamaan yang diberi terhadap sihir dalam mitos Melayu sebagaimana yang terdapat dalam naratif bersejarah Melayu, mitos zaman kegemilangan

Melayu sebagai usaha memampas kegemilangan dan kebanggaan yang telah hilang, mitos kerajaan yang memerintah dengan hak yang diberikan oleh Tuhan (*divine kingship*), dan bagaimana mitos berfungsi dalam penyalahgunaan agama dan sejarah.⁷⁹

Kajian feudalisme dalam masyarakat Melayu juga menjadi tumpuan Shaharuddin Maaruf, yang menyelidik kehidupan dan kehadiran nilai feudal dalam kebudayaan Melayu.⁸⁰

Menurut Shaharuddin, feudalisme merupakan satu unsur tradisi yang menghambat modernisasi di kalangan orang Melayu. Sungguhpun feudalisme sebagai sistem ekonomi dan politik tidak lagi wujud, beberapa nilai feudal tetap kekal dalam tradisi Melayu. Ini termasuk⁸¹

- (i) penghambaan pada pemegang kuasa dan penerimaan konsep kuasa yang tidak khusus
- (ii) kurang rasa hormat pada undang-undang
- (iii) tidak membezakan antara bidang kehidupan yang awam dengan yang sendirian
- (iv) penekanan pada keindahan dan kemewahan
- (v) kurang keprihatinan pada keadilan sosial
- (vi) penerimaan keistimewaan tidak adil bagi mereka yang berkedudukan dan berkuasa.

Nilai-nilai ini, apabila tersemam di dalam diri, menjadikan manusia kurang kritis terhadap kekejian, ketidaksaan dan ketidakadilan.

Shaharuddin menekankan bahawa aspek feodal dalam tradisi Melayu bertentangan dengan aspek Islam dalam tradisi Melayu. Islam mencabar nilai negatif feudalisme dengan penekanannya ke atas:⁸²

- (i) konsep kuasa berdemokrasi menerusi musyawarah
- (ii) kawalan ke atas kuasa yang sewenang-wenang, penyalahgunaan dan keterlanjuran menerusi Shariah
- (iii) kutukan ke atas rasuah/kekejian
- (iv) penekanan ke atas kehidupan sederhana
- (v) penekanan ke atas keadilan sosial
- (vi) kutukan ke atas keistimewaan yang tidak adil
- (vii) kutukan ke atas kepercayaan mengarut dan tahyul.

Shaharuddin membuat kesimpulan bahawa kejayaan modernisasi bergantung pada hasil pertentangan antara nilai Islam dengan yang feodal dalam masyarakat Melayu.

Mengenai kebangkitan semula Islam, tiada sebarang kajian yang berusaha mendekati isu itu melalui analisis

ideologi.⁸³ Dalam erti kata lain, kebangkitan semula Islam tidak ditimbangkan sebagai mengandungi manifestasi ideologi sentimen Islam dalam konteks perubahan ekonomi politik, tetapi sebaliknya kebanyakan penulisan tentang Islam di Singapura sekadar di peringkat deskriptif dan teguran.⁸⁴ Keadaan ini menyedihkan kerana kajian teoretis ke atas Islam dan ideologi telah pun dijalankan bagi lain-lain negara dan rantau dan lantas menghasilkan banyak sumber bercorak konseptual yang boleh digunakan.⁸⁵ Kebanyakan kajian ini sudah tentu relevan bagi kes Melayu Singapura kerana kebangkitan semula Islam di pelbagai tempat dalam dunia Islam telah meninggalkan kesan ke atas masyarakat Melayu-Islam di Singapura.⁸⁶

Kesimpulan

Titik pertemuan antara sosiologi dengan pengajian Melayu belum diterokai secara intelektual. Esei bibliografi mengenai pengajian Melayu di Singapura ini telah berusaha melakarkan bidang-bidang sosiologinya. Secara unggul, projek sedemikian perlu tertumpu pada teori, sosiologi tulen, sosiologi naratif, sosiologi gunaan dan postulat nilai sosiologi. Dalam perlaksanaannya, isu-isu berikut boleh ditangani:

(i) Apakah kandungan nilai dalam sosiologi Melayu? Apakah kedudukan nilai dalam pemilihan bidang

penyelidikan dan tajuk kajian?

(ii) Kenyataan sosial, dalam dimensi objektif, subjektif, makro dan mikronya, boleh difahamkan menerusi pelbagai perspektif teori seperti analisa fungsi-struktur, etnometodologi, fahaman Marxis struktural dan seterusnya. Adakah teori-teori daripada perspektif yang luas digunakan untuk mengkaji masyarakat Melayu Singapura? Adakah wacana sosiologi mengenai masyarakat Melayu lebih bercorak naratif atau teoretis?

(iii) Dalam mengkaji masyarakat Melayu di Singapura, adakah pemahaman teoretis baru dibangunkan? Misalnya, dalam mengkaji identiti Melayu, adakah sebarang pemahaman teoretis yang berharga bagi mengkaji identiti kebudayaan atau etnik secara umum?

(iv) Sejauh manakah kajian mengenai masyarakat Melayu di Singapura digunakan dalam pelakaran dan pelaksanaan dasar, lebih-lebih lagi oleh agensi pemerintah dan pertubuhan bukan pemerintah? Misalnya, adakah pertubuhan-pertubuhan seperti MENDAKI dan AMP (Angkatan Karyawan Islam) merujuk pada kajian sosiologi mengenai masyarakat Melayu dan mendapati kajian sedemikian berguna dalam melakarkan dasar dan rancangan mereka untuk menangani pelbagai masalah yang dihadapi masyarakat Melayu Singapura?

Memang sukar memberi kepentingan yang sama pada semua soalan ini. Sambutan yang memuaskan terhadap mereka memerlukan adanya kajian sosiologi yang cukup kaya. Bagaimanapun, beberapa komen mengenai keadaan sosiologi Melayu di Singapura boleh dibuat dan boleh diringkaskan seperti berikut:

(i) Tiada pertentangan nilai dalam penulisan mengenai masyarakat Melayu. Sungguhpun pelbagai penulisan yang membincangkan masalah Melayu memang dipandu oleh postulat-postulat nilai yang sedikit sebanyak selaras dengan norma teknikal bagi kecekapan dan perkiraan dan etos kapitalis, postulat nilai ini sendiri tidak dipersoal. Ini sebahagiannya mencerminkan kepentingan berpengaruh pihak elit politik dan cerdik pandai Melayu dan hakikat bahawa persoalan sains sosial yang dibebani nilai secara umum tidak menyerap ke dalam wacana sosiologi di Singapura secara keseluruhannya.

(ii) Kita tidak mendapati banyak penerapan teoretis dalam kajian masyarakat Melayu. Kecuali kajian kemunduran Melayu dan ideologi Melayu, tidak terdapat pemikiran, penilaian dan penerapan kritikal mengenai pelbagai perspektif sosiologi yang telah ada berdekad lamanya.

(iii) Sebilangan besar penulisan mengenai masyarakat Melayu yang disebut di atas tidak bersifat akademik

sungguhpun mereka kerap kali membuat kenyataan sosiologi dan mengandungi pemahaman sosiologi. Sifat separuh akademik ini dan kegersangan teoretis bagi sosiologi Melayu secara amnya mencadangkan bahawa sosiologi Melayu tidak akan dapat memainkan peranan yang besar dalam proses pembentukan dan pelaksanaan dasar.

Dengan andaian sekitaran politik yang merangsangkan, satu tradisi kajian yang serius dan satu jisim ilmu sosiologi yang memuaskan perlu dicipta sekiranya sosiologi Melayu ingin menyumbang kepada disiplin sosiologi dan kepada pembentukan dan pelaksanaan dasar baik di peringkat pemerintah mahupun bukan pemerintah.

Glosari

<i>Akulturas</i>	-	proses dan akibat daripada perhubungan antara budaya
<i>Analog</i>	-	persamaan
<i>Asimilasi</i>	-	proses menjadi sebahagian daripada golongan yang lain
<i>Empiris</i>	-	berdasarkan kepada pemerhatian dan ujikaji
<i>Epistemologi</i>	-	teori ilmu berkenaan dengan asal dan sifat ilmu
<i>Etnometodologi</i>	-	suatu pendekatan teoretis dalam bidang sosiologi
<i>Historiografi</i>	-	kajian tentang penulisan sejarah, kaedah dan pentafsiran sejarah
<i>Jisim</i>	-	badan
<i>Kebendaliran</i>	-	kebolehan untuk mengalir serta berubah bentuknya
<i>Metasosiologi</i>	-	merujuk kepada pengkajian refleksif tentang sosiologi
<i>Patrimonialisme</i>	-	suatu bentuk kewibawaan politik dalam mana pentadbiran negara dikuasai oleh raja secara sewenang-wenang
<i>Pertapaan</i>	-	perbuatan mengasingkan diri untuk membersihkan jiwa

- Postulat-postulat* - usul-usul yang dianggap sebagai dalil
- Rasionalisasi* - penjelasan secara rasional dan tersusun
- Refleksif* - mempunyai kesadaran akan andaian postulat diri sendiri
- Teoretis* - yang berdasarkan kepada teori

Nota

1. Syed Hassan Ali bin Hafiz, "Programme suggested Arabs belonged to Malay community", *The Straits Times* 16 Mei 1992.
2. Jeanne Cheng, "No intention to depict Arabs as Malays", *The Straits Times* 25 Mei 1992.
3. Rujukan ini dibuat oleh Mardiana Abu Bakar dalam "The Arab Dilemma", *The Straits Times* 11 Jun 1992. Ini dibidas oleh Syed Ali bin Hafiz dalam "Always an Arab", *Al Shorouq* 1, 4, 1992, mk. 3.
4. "Krisis identiti Melayu Arab", *Berita Harian* (Malaysia) 13 Julai 1992; "A Question of Identity", *Asiaweek* 31 Julai 1992; "Some Arabs here 'losing their sense of identity'", *The Straits Times* 18 September 1992.
5. A. Samad Ismail, "Melayu versus Arab", *Dewan Budaya* September 1992.
6. Mardiana Abu Bakar, "The Arab Dilemma", *The Straits Times* 11 Jun 1992.
7. Tham Seong Chee, "Defining Malay", Kertas Kerja Seminar No. 6, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Nasional

Singapura, 1992/93.

8. Sharon Siddique, "The Phenomenology of Ethnicity: A Singapore Case-Study", *Sojourn* 5, 1, 1990, mk. 35-62.

9. John Clammer, "Ethnicity and the Classification of Social Differences in Plural Societies: A Perspective from Singapore", *Journal of Asian and African Studies*, 20, 3-4, 1985, mk. 141-155.

10. Clammer, "A Perspective from Singapore", mk. 149.

11. Lihat, misalnya, Judith A. Nagata, "What is Malay? Situational Selection of Ethnic Identity in a Plural Society", *American Ethnologist* 1, 2, 1974, mk. 331-350.

12. Stanislaw Ossowski, *Class Structure in the Social Consciousness*, New York: Free Press, 1963.

13. Bagi perbincangan ringkas mengenai kedua pedekatan ini, lihat Betsy Lucal, "Class Stratification in Introductory Textbooks: Relational or Distributional Models?", *Teaching Sociology* 22, 1994, mk. 139-150.

14. W. Lloyd Warner, Marcia Meeker dan Kenneth Eells, *Social Class in America*, New York: Harper & Row, 1949.

15. Mengenai Singapura secara umum, lihat Riaz Hassan,

“Class, Ethnicity and Occupational Structure in Singapore”, *Civilisations* 20, 1970, mk. 496-515; Peter S. J. Chen, “Social Stratification in Singapore”, Kertas Kerja No. 12, Jabatan Sosiologi, Universiti Singapura, 1973; Sharon Mengchee Lee, “Social Class in Singapore: An Overview”, dalam Stella R. Quah, Chiew Seen Kong, Ko Yiu Chong dan Sharon Mengchee Lee, *Social Class in Singapore*, Singapore: Centre for Advanced Studies, National University of Singapore & Times Academic Press, 1991, mk. 23-37; Chiew Seen Kong, “Ethnic Stratification”, dalam Stella R. Quah, Chiew Seen Kong, Ko Yiu Chong dan Sharon Mengchee Lee, *Social Class in Singapore*, mk. 138-182.

Mengenai masyarakat Melayu Singapura, lihat Riaz Hassan, “Occupational and Class Structures of Singapore Malays”, *Suara Universiti* 2, 1, 1971, mk. 29-32.

16. Erik O. Wright, *Class Structure and Income Determination*, New York: Academic Press, 1979; Erik O. Wright, David Hachen, Cynthia Costello dan Joey Sprague, “The American Class Structure”, *American Sociological Review* 47, 1982, mk. 709-726.

17. Bagi contoh pendekatan ini dalam konteks lain-lain masyarakat, lihat Alejandro Portes, “Latin American Class Structures: Their Composition and Change During the Last

Decades”, *Latin American Research Review* 20, 3, 1985, mk. 7-39; Syed Farid Alatas, “Notes on Race and Class in Malaysia”, *Journal Institute of Muslim Minority Affairs* 12, 1, 1991, mk. 115-127.

18. Hassan, “Class, Ethnicity and Occupational Structure in Singapore”, mk. 503.

19. David Mason, “Introduction, Controversies and Continuities in Race and Ethnic Relations Theory”, dalam John Rex dan David Mason, peny., *Theories of Race and Ethnic Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, mk. 1-19: 9.

20. Oliver C. Cox, *Caste, Class and Race*, New York: Monthly Review Press, 1948; Michael Reich, “The Economics of Racism”, dalam David M. Gordon, peny., *Problems in Political Economy*, Lexington, MA: Heath, 1977; Albert Szymanski, “Racial Discrimination and White Gain”, *American Sociological Review* 41, 1976, mk. 403-413.

21. Edna Bonacich, “A Theory of Ethnic Antagonism: The Split Labor Market”, *American Sociological Review* 37, 1972, mk. 547-559.

22. John Solomos, “Varieties of Marxist Conceptions of ‘Race’, Class and the State: A Critical Analysis”, dalam John

Rex dan David Mason, peny., *Theories of Race and Ethnic Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, mk. 84-109: 89-95.

23. John Gabriel dan Gideon Ben-Tovim, "Marxism and the Concept of Racism", *Economy and Society* 7, 2, 1978, mk. 118-154; Gabriel dan Ben-Tovim, "The Conceptualisation of Race Relations in Sociological Theory", *Ethnic and Racial Studies* 2, 2, 1979, mk. 190-212. Lihat juga John Solomos, "Varieties of Marxist Conceptions of 'Race', Class and the State", mk. 95-101.

24. Robert Miles, "Class, Race and Ethnicity: A Critique of Cox's Theory", *Ethnic and Racial Studies* 3, 2, 1980, mk. 169-187; Miles, *Racism and Migrant Labour*, London: Routledge & Kegan Paul, 1982; Annie Phizacklea dan Robert Miles, *Labour and Racism*, London: Routledge & Kegan Paul, 1980.

25. J. S. Furnivall, *Netherlands India - A Study of Plural Economy*, Cambridge: Cambridge University Press, 1939; M. G. Smith, *The Plural Society in the British West Indies*, Berkeley: University of California Press, 1965; Smith, "Some Developments in the Analytic Framework of Pluralism", dalam Kuper dan M. G. Smith, peny., Berkeley: University of California Press, 1969.

26. John Rex, "The Role of Class Analysis in the Study of Race Relations - A Weberian Perspective", dalam John Rex dan David Mason, peny., *Theories of Race and Ethnic Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, mk. 64-83.
27. Bagi ulasan perspektif ini, lihat Barbara Ballis Lal, "The 'Chicago School', Symbolic Interactionism, and Race Relations Theory", dalam John Rex dan David Mason, peny., *Theories of Race and Ethnic Relations*, Cambridge: Cambridge University Press, 1986, mk 280-298.
28. Chan Heng Chee, "Language and Culture in a Multi-Ethnic Society: A Singapore Strategy", *Ilmu Masyarakat* No. 5, 1984, mk. 62-70; John Clammer, "Minorities and Minority Policy in Singapore", *Southeast Asian Journal of Social Science* 16, 2, 1988, mk. 96-110; S. Gopinathan, "Singapore's Language Policies", *Southeast Asian Affairs* 1979, mk. 280-295.
29. Clammer, "A Perspective from Singapore", mk. 150.
30. M. Gordon, *Assimilation in American Life*, New York: Oxford University Press, 1964.
31. Riaz Hassan dan G. Benjamin, "Ethnic Outmarriage Rates in Singapore: The Influence of Traditional Sociocultural Organization", *Journal of Marriage and the Family* 35, 4, 1973.

32. Riaz Hassan, "The Religious Factor in Inter-ethnic Marriage in Singapore", *Sedar* No. 2, 1969/1970, mk. 47-52.
33. Stanley S. Bedlington, "Political Integration and the Singapore Malay Community", *Journal of the Historical Society* 1971, mk. 47-53.
34. Bedlington, "Political Integration", mk. 53.
35. Azhari Zahri, "Brief Notes on Research into the Economic Life of the Malays", dalam *Research Programs in Singapore (Proceedings and Papers of a Seminar held under the Auspices of Nanyang University from 6 to 7 August 1969)*, Singapore: Nanyang University, 1970, mk. 198-199: 198.
36. Sharifah Zahra Aljunied, "A General Outlook of Malay Participation in the Singapore Economy", *Sedar* 1978-80, mk. 49-65.
37. Perbincangan menyeluruh tentang pelbagai teori ini terdapat dalam Sarbene Jantan, "Obstacles to the Rise of the Malay Entrepreneurial Class: The Case of Singapore", Latihan akademik, Program Pengajian Asia Tenggara, Universiti Nasional Singapura, 1994/95, bab 1.
38. Bagi pengamatan deskriptif mengenai status sosio-ekonomi Melayu dari segi taraf pencapaian pendidikan, status

pekerjaan dan pemilikan rumah, lihat Wan Hussin Zoothri, "Socio-Economic Problems of the Malays in Singapore", *Sojourn* 2, 2, 1987, mk. 178-208. Ini disiarkan semula sebagai *The Singapore Malays: The Dilemma of Development*, Singapore: Kesatuan Guru-Guru Melayu Singapura, 1990.

39. Sha'ari Tadin, "Opening Address by Inche Sha'ari Tadin, Parliamentary Secretary to the Minister for Culture", dalam Sharom Ahmat dan James Wong, peny., *Malay Participation in the National Development of Singapore*, Singapore: Central Council of Malay Cultural Organizations, 1971, mk. 3-5: mk. 3.

40. Sharom Ahmat, "Singapore Malays, Education and National Development", dalam Sharom Ahmat dan James Wong, peny., *Malay Participation in the National Development of Singapore*, Singapore: Central Council of Malay Cultural Organizations, 1971, mk. 6-13: mk. 6.

41. William Roff, *The Origins of Malay Nationalism*, Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 1974, mk. 25.

42. Rex Stevenson, *Cultivators and Administrators: British Educational Policy towards the Malays 1875-1906*, Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975. Juga menarik ialah G. G. Hough, "Notes on the Educational Policy of Sir Stamford Raffles", *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic*

Society 11, 2, 1933, mk. 166-171. Kajian ini menyelidik dua minit yang melahirkan pandangan Raffles perihal pendidikan dari sudut pembentukan Institusi Singapura dan Kolej Melayu di Singapura.

43. Mokhtar Abdullah, "The Value of Malay Education in Singapore", *Intisari* 3, 3, 1969, mk. 13-19; Liaw Yock Fang, "The Economic Value of Malay Education", *Intisari* 3, 3, 1969, mk. 29-31.

44. Tham Seong Chee, "Education, Society and Economic Mobility Among the Malays in Singapore", *Suara Universiti* 2, 1, 1971, mk. 32-40: 34.

45. Wan Hussin Zohri, "Education and the Malay Community", *Commentary* 8, 1/2, 1989, mk. 86-93.

46. Bagaimanapun, ada beberapa tumpuan pada tajuk pendidikan Melayu. Lihat, misalnya, Kamsiah Abdullah, "Attitudes and Motivation of Malay Students in Secondary Schools in Singapore towards the Learning of English and Malay", *Singapore Journal of Education* 7, 1, 1985, mk. 45-55.

47. Sharon Siddique dan Yang Razali Kassim, "Muslim Society, Higher Education and Development: The Case of Singapore", dalam Sharon Ahmat dan Sharon Siddique, peny., *Muslim Society, Higher Education and Development in*

- Southeast Asia*, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1987, mk. 128-176: mk. 167.
48. Mahathir Mohamad, *The Malay Dilemma*, Singapore: Times Books, 1970.
49. Sarbene Jantan, "Obstacles to the Rise", mk. 46.
50. John Clammer, "Deconstructing Values: The Establishment of a National Ideology and Its Implications for Singapore's Political Future", dalam Gary Rodan, peny., *Singapore Changes Guard*, Melbourne: Longman Cheshire, 1993, mk. 34-51.
51. Ditukil dalam Raj K. Vasil, *Governing Singapore*, Kuala Lumpur: Eastern Universities Press, 1984.
52. Syed Hussein Alatas, *The Myth of the Lazy Native*, London: Frank Cass, 1977.
53. Charles Hirschman, "The Making of Race in Colonial Malaya: Political Economy and Racial Ideology", *Sociological Forum* 1, 2, 1984, .
54. Sarbene Jantan, "Obstacles to the Rise", mk. 13.
55. Bagi pandangan sedemikian dalam konteks Malaysia, lihat Brien K. Parkinson, "Non-Economic Factors in the

Retardation of the Rural Malays”, dalam David Lim, peny., *Readings on Malaysian Economic Development*, Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975, mk. 332-340; Parkinson, “The Economic Retardation of the Malays - A Rejoinder”, dalam Lim, peny., *Readings on Malaysian Economic Development*, mk. 346-349; Bagi pandangan dari sudut Singapura mengenai konteks Melayu Malaysia, lihat Tham Seong Chee, *Malays and Modernization: A Sociological Interpretation*, Singapore: Singapore University Press, 1983.

56. Tania Li, *Malays in Singapore: Culture, Economy, and Ideology*, Singapore: Oxford University Press, 1989, mk. 84.

57. Tham Seong Chee, “Modernisation and Value Perception Among Malay Writers”, *Commentary* 11, 1, 1976, mk. 36-47.

58. Shaharuddin Maaruf, *Malay Ideas on Development: From Feudal Lord to Capitalist*, Singapore: Times Books International, 1989, mk. 96.

59. Shaharuddin Maaruf, *Malay Ideas*, mk. vi.

60. Shaharuddin Maaruf, *The Concept of the Hero in Malay Society*, Singapore: Eastern Universities Press, 1984.

61. Shaharuddin Maaruf, *Malay Ideas*.

62. Sharifah Maznah Syed Omar, *Myths and the Malay Ruling Class*, Singapore: Times Academic Press, 1993.
63. Max Weber, *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, New York: Scribner, 1958, mk. 60, 63.
64. Weber, *The Spirit of Capitalism*, mk. 157.
65. Weber, *The Spirit of Capitalism*, mk. 171.
66. Syed Hussein Alatas, "The Weber Thesis and Southeast Asia", *Archives de Sociologie des Religions*, No. 15, 1963. Disiar semula dalam Syed Hussein Alatas, *Modernization and Social Change: Studies in Social Change in Southeast Asia*, Sydney: Angus & Robertson, 1972, mk. 1-20.
67. James L. Peacock, *Muslim Puritans: Reformist Psychology in Southeast Asian Islam*, Berkeley: University of California Press, 1978.
68. John Clammer, "Weber and Islam in Southeast Asia", *Journal of Developing Societies* 1, 2, 1985, mk. 224-236: 234.
69. John Clammer, "Islam and Capitalism in Southeast Asia", Kertas Kerja No. 63, Jabatan Sociologi, Universiti Nasional Singapura, 1978, mk. 17.
70. Clammer, "Weber", mk. 234.

71. Syed Hussein Alatas, *Thomas Stamford Raffles 1781-1826: Schemer or Reformer*, Sydney: Angus & Robertson, 1971; Alatas, *The Myth of the Lazy Native*.
72. Alatas, *Raffles*, mk. 28, 39.
73. Kontroversi mengenai kajian Alatas perihal Raffles timbul dalam 1972. Lihat "A Controversy on Raffles", *Suara Universiti* 3, 1, 1972, mk. 49-61.
74. Syed Hussein Alatas, *The Myth of the Lazy Native*.
75. Grace Teo Poh Lyn, "Portrait of the Malay: A Comparison of Colonial and Native Perceptions of the Malay", Latihan akademik, Jabatan Bahasa dan Sastra Inggeris, Universiti Nasional Singapura, 1992/93.
76. Roff, *The Origins of Malay Nationalism*; Radin Soenarno, "Malay Nationalism, 1896-1941", *Journal of Southeast Asian History* 1, 1, 1960, mk. 1-28.
77. Soenarno, "Malay Nationalism, 1896-1941", mk. 6.
78. Roff, *The Origins of Malay Nationalism*, mk. 87.
79. Sharifah Maznah, *Myths and the Malay Ruling Class*.
80. Shaharuddin Maaruf, *The Concept of a Hero in Malay*

Society dan Malay Ideas on Development; “Some Theoretical Problems Concerning Tradition and Modernization Among the Malays of Southeast Asia”, dalam Yong Mun Cheong, peny., *Asian Tradition and Modernization: Perspectives From Singapore*, Singapore: Times Academic Press, 1992, mk. 241-265.

81. Shahrudin, “Some Theoretical Problems”, mk. 260.

82. Shahrudin, “Some Theoretical Problems”, mk. 261.

83. Pengecualian dari segi kegunaan mereka bagi menganggap Islam sebagai satu ideologi di Singapura adalah Tham Seong Chee, “Islam and Secularism: Dynamics of Accommodation”, Kertas Kerja Seminar No. 14, Jabatan Pengajian Melayu, Universiti Nasional Singapura, 1993/94; Sharon Siddique, “The Administration of Islam in Singapore”, dalam Taufik Abdullah dan Sharon Siddique, peny., *Islam and Society in Southeast Asia*, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1986, mk. 315-331.

84. Kamsiah Abdullah, “Inculcating Islamic Values in Muslim Pre-School Education in Singapore”, *Fajar Islam* 1, 1, 1988, mk. 59-67; Ridzuan Abdullah Wu, “Erosion of Islamic Identity: The Singapore Challenge”, *Fajar Islam* 1, 1, 1988, mk. 69-77; Bambang Sugeng Kajairi, “Into the 1990s: The

Organizational Challenge for Singapore Muslims”, *Fajar Islam* 1, 1, 1988, mk. 79-85.

85. Lihat, misalnya, Leonard Binder, *Ideological Revolution in the Middle East*, New York: John Wiley, 1964; John Esposito, *Islam and Politics*, Syracuse: Syracuse University Press, 1984; Yvonne Haddad, *Contemporary Islam and the Challenge of History*, Albany: SUNY Press, 1982; Fazlur Rahman, “Revival and Reform in Islam”, dalam *The Cambridge History of Islam*, Vol. 2, Cambridge: Cambridge University Press, 1970, bhg. iv, bab 7; William E. Shepard, “Islam and Ideology: Towards a Typology”, *International Journal of Middle East Studies* 19, 1987, mk. 307-336; Judith Nagata, *The Reflowering of Malaysian Islam: Modern Religious Radicals and Their Roots*, Vancouver: University of British Columbia Press, 1984.

86. Omar Farouk, “Malaysia's Islamic Awakening: Impact on Singapore and Thai Muslims”, *Conflict* 8, 1988, mk. 157-168; Petra Weyland, “International Muslim Networks and Islam in Singapore”, *Sojourn* 5, 2, 1990, mk. 219-254.

About The Author

Syed Farid Alatas is a senior lecturer at the Department of Sociology, National University of Singapore, since 1992. A Malaysian national, he had his schooling in Singapore and obtained his Ph.D. in Sociology from the Johns Hopkins University in 1991. He lectured at the University of Malaya in the Department of Southeast Asian Studies prior to his appointment at Singapore. He has contributed articles to a number of scholarly journals and his book *Democracy and Authoritarianism: The Rise of the Post-Colonial State in Indonesia and Malaysia* is forthcoming by Macmillan. He is currently working on a second book in the area of the philosophy and sociology of social science.

AMP Occasional Paper Series

Other titles in the series

- Haffidz Abdul Hamid et al, *Factors Affecting Malay/Muslim Pupils' Performance in Education*, 1995.
- Syed Hussein Alatas, *The New Malay: His Role and Future*, 1996.
- Simon Tay et al, *Self-Help and National Integration*, 1996.
- Constance Singam et al, *The Future of Civil Society in Singapore*, 1997.

Enquiries and correspondence on and orders for papers in this series should be addressed to:

The Editorial Committee
AMP Occasional Paper Series
Association of Muslim Professionals
AMP Centre
25 Jalan Tembusu
Singapore 438234
Tel: 346 0911
Fax: 346 0922
E-mail: research@amp.org.sg

About The Association of Muslim Professionals

The Association of Muslim Professionals (AMP) is a community movement spearheaded by Malay/Muslim professionals in Singapore. It was established in October 1991. AMP is granted the status of an Institution of Public Character and is registered as a charitable organisation.

Its mission is to play a leading and active role in the development and long-term transformation of the Malay/Muslim community in Singapore into a dynamic community taking its pride of place in the larger Singaporean society. Since 1991, AMP has actively pursued community-based projects in the areas of education, social action, research, training and economic development.

The idea to form a movement capable of accelerating the development of the Malay/Muslim community into the 21st century was discussed at the first ever National Convention of Malay/Muslim Professionals held in 1990. The proposal was unanimously endorsed and the establishment of the AMP was a key resolution of the Convention.

The Research Division's corporate objective is to promote research on issues and areas of interest affecting the Malay/Muslim community. Its basic function is to provide research support in the implementation of all of AMP's community-based projects.

The AMP Seminar Series is an integral part of the activities organised by the Research Division. The Occasional Paper Series is a documentation of papers and research findings presented and discussed at the Seminar Series.